

Sandra Niemi

JANIPARA

MAILA NURMEN TIE HOLLYWOODIIN

Suomentanut Juha Ahokas

LIKE

Englanninkielinen alkuteos:
Glamour Ghoul: The Passions and Pain of the Real Vampira, Maila Nurmi

Copyright © 2021 Sandra Niemi
Published by special arrangement with
Feral House and Kleinworks Agency in conjunction
with their duly appointed agent 2 Seas
Literary Agency.

Suomenkielinen laitos
© Like Kustannus / Kustannusosakeyhtiö Otava 2022

LIKE

Like Kustannus
Helsinki
www.like.fi

ISBN 978-951-1-41574-9

OTAVA
KIRJAPAINO
Keuruu 2022

*Tämä kirja on omistettu David Putterille.
Serkulleni, jonka löysin lopulta.*

*Perheelleni. Amylle, Noellelle, Liamille, Davidille ja Judille.
Olette enemmän kuin rakkaita.*

*Tuokaa ruumisvaunut, jotta voin täyttää ne vihollisillani.
Eikö muistelmia kirjoiteta juuri siitä syystä?
Jotta voi kehua itseään ja tuhota vihollisiaan?
Viholliset yhtä kaikki kaatuvat siinä samalla,
kun totuuden miekka alkaa heilua.
Mutta jo riittää jaarittelu, sillä kuten hyvin tiedetään,
minulla ei ole vihollisia.
Vain hylättyjä rakastajia – ja heillä on omat muistonsa.*

MAILA NURMI

Vampira.

KUVA: JOSE DE RENZY COLLECTION.

Kun hänestä kuoriutui perhonen, toukat eivät puhuneet hänen kauneudestaan, vaan hänen outoudestaan. Hänen haluttiin muuttuvan takaisin sellaiseksi kuin hän oli aina ollut. Mutta hän oli jo oppinut lentämään.

DEAN JACKSON

ALKUSANAT

Rakas Maila-täti, sinä opit lentämään. Täyttäessäsi kahdeksantoista olit jo alkanut esitellä loistavan värikkäitä siipiäsi, mikä aiheutti melko lailla harmia ja hämmennystä perheessäsi. Läheisesi takeruivat yhteiseen toukan tietoisuuteensa, pudistelivat päätään ja keksivät selityksiä. Heidän mukaansa nuorekas impulsiivisuutesi oli vain vaihe, se menisi ohi kun aikuistuisit ja ryhtyisit viettämään sitä perinteistä elämää, jota he toivoivat sinulle ja odottivat sinulta. Elämää, jonka keskiössä oli avioliitto ja äitiys. Mutta mitäpä toukka tietää perhosesta.

Luontaista luovuuttasi tai oikeuttasi elää heille vieraalla tavalla ei otettu koskaan vakavasti, joten pelastauduit turvautumalla siihen ainoaan keinoon, joka sinulle jäi jäljelle. Levitit siipesi ja lensit pois.

Tiesitkö, että sinusta tuli minulle elinikäinen pakkomielle? Heti vuonna 1953, kun kuusivuotiaana näin sinut ensimmäisen kerran, ennen Vampiran aikoja, kun sinulla oli vaaleaksi värjätty hiukset,

punaiseksi maalatut huulet, irtoripset ja läpinäkyvät korkokengät, jotka näyttivät lasikengiltä, sinusta tuli oma yksityinen Tuhkimoni.

Vampiran varhaisina vuosina esiinnyit televisiossa *The Red Skelton Show'ssa*. Odotin sinua turhaan koko ohjelman ajan. Vasta jälkeempään kuulin, että olitkin se mustiin verhoutunut nainen, jota olin pitänyt noitana. Elettiin vasta kesäkuuta. Oletin, että ohjelman nimi ”Punainen luuranko” viittasi jo tulevaan halloweeniin.

Näin sinut uudelleen vasta kahden vuoden kuluttua, ja sillä kertaa Tuhkimo oli rakastunut. Mielettömästi ja järjettömästi. Hiuksesi olivat lyhyet, olit meikittä, paljain jaloin ja pukeutunut väljään puseroon ja caprihousuihin – puhuit tuskin sanaakaan, istuit vain rakastajasi sylissä, kuiskailitte toisillenne ja kikattelitte kuin koulutyöt. Olin yhdeksänvuotias, tuijotin sinua lumoutuneena ja pohdin mielessäni, käyttäytyisinkö itse joskus tulevaisuudessa samalla tavalla.

Vuonna 1957 Sophie-mummi kuoli, ja näin sinut kolmannen kerran. Et ollut enää Tuhkimo tai rakastunut työnhupakko, kyyneleisten kasvojesi juonteista oli luettavissa vain lohdutonta surua. Kun otti huomioon äitisi kuoleman ja koko tilanteen surkeuden, ei ollut mikään ihme, että taisin rakastaa sinua silloin vielä enemmän.

Minulle Vampira on mustaan asuun ja peruukkiin sonnustautunut Maila-täti. Kaikille muille hän on ensimmäinen ja alkuperäinen glamour-vampyyri, goottikaunottaren ruumiillistuma. Vampirana oli tarkoitus olla vain pieni osa elämäsi. Mutta heti kun tuo karikatyyri murtautui julkisuuteen, hän kiinnittyi sinuun, luojaansa, ja roikkui sinussa kuin iilimato lopun elämäsi. Sinulle oli varmasti yllätys, että vielä 75 vuotta luomisensa jälkeen Vampira vetäisi puoleensa ihailijoita maailman joka kolkasta.

Olit uuden gootti-ilmiön alullepanija. Heti siitä lähtien, kun Vampira hiipi ensimmäisen kerran television kuvaruutuun, hän vangitsi Amerikan huomion. Sairaalloisen laihan naisen vyötärö oli niin kapea, että katsojat eivät olleet uskoa silmiään, mutta samalla tuo nainen oli kumma kyllä aistillinen ja kaunis. Aavemaisen

kalpeine kasvoineen, tikareita muistuttavine terävine kynsineen ja ylettömän kulmikkaine kulmakarvoineen hänen ulkoinen olemuksensa herätti sekä levottomia että oudon miellyttäviä tuntemuksia. Hän lumosi katsojansa niille sijoilleen.

Vampira oli ensimmäinen gootti, ja siinä mielessä olit uranuurtaja. Hahmollasi määrittelit goottilaisen kauneusihanteen, innoitit ja hurmasit useita sukupolvia – ja teet sitä vielä tänäkin päivänä.

Etsin sinua vuosikymmeniä, aikana jolloin ei ollut vielä tietoverkkoja. Kirjoitin kirjeitä sanoma- ja aikakauslehdille pyytäen tietoja Maila Nurmesta eli Vampirasta saamatta yhtä ainoaa vastausta. Vietin tuntikausia puhelimesta soitellen numerotiedusteluun, kysyen jokaista nimeä, jota tiesin sinun käyttäneen. Vielä vuonna 1977 en ollut löytänyt sinua, vaikka olin kääntynyt Punaisen riskin puoleen kertoakseni sinulle, että veljesi Bobbie oli kuollut.

Vihdoin vuonna 1989 löysin sinut *Star*-aikakauslehden jutun avulla. Edellisestä tapaamisestamme oli kulunut 32 vuotta. Olimme nyt molemmat aikuisia ja vietimme mahtavan yhteisen viikon Hollywoodissa. Nauroimme ja itkimme, panimme elämän risaiseksi ja nautimme brunssin Beverly Hills -hotellissa, vedimme kännit ja nukuimme lattialla koiranpentusi Bogien kanssa, koska sinulla ei ollut makuuhuonetta tai sänkyä. Se tuntui taivaalliselta. Olin haaveillut siitä koko ikäni. Olimme kirjeenvaihdossa vuosikautia, ja eräänä jouluna lähetin sinulle valikoiman kalasäilykkeitä ja pullon viiniä. Sen jälkeen en enää kuullut sinusta. Olin murheen murtama. Olinko loukannut sinua jotenkin?

Maanantaina tammikuun 14. päivänä luin uutisen paikallislehdestä. Olit poissa. Oma yksityinen Tuhkimoni toteutti haaveensa ja lensi pois.

Olin ainoa lähisukulaisesi, ja vaikka en ollut todellakaan rahoissani, minun oli päästävä jotenkin Los Angelesiin – ja nopeasti. Eikö hautajaisjärjestelyt anneta hoidettavaksi juuri lähiomaiselle? Tein kuolinilmoituksen ja maksoin polttohautauksen. Kuin ihmeen kautta löysin asuntosi. Jouduin puhumaan ympäri lukemattomia

viranomaisia, ennen kuin minun annettiin astua sisälle kotiisi, koska piirikunta oli määritellyt sinut ”kuuluisuudeksi”.

Kuten äitisi ennen sinua, kuolit yksin. Istuen yksin sohvilla, joka oli ainoa omistamasi varsinainen huonekalu, jalkoja muovituolilla lepuuttaen. Sydämeni murtui.

Asuit yksin, joten ymmärrän kyllä, miksi olo- ja makuuhuoneesi olivat täynnä pois heitettyjä tavaroita, vanhoja vaatteita, muistoesineitä ja roskia. Keittiösi ja kylpyhuoneesi pidit silti tahrattoman puhtaina.

Halusin vain paperisi, sen mitä olit kirjoittanut. Jo silloin tiesin, että olit aina halunnut kertoa tarinasi maailmalle, ja tiesin, että saisin julkaistua kirjoituksesi, koska rakastin sinua ja olin sen velkaa sinulle. Siihen meni 12 vuotta.

Papereitasi oli hujan hajan lattialla, niitä oli laatikoissa, vaatteidesi taskuissa, kasseissa ja käsilaukuissa, kirjekuoressa taulun takana. Löysin kirjoita, joita olit kirjoittanut mutta jättänyt lähettämättä. Täyteen kirjoitettuja liuskoja, joissakin taas oli vain lause tai pari. Muisto siellä, toinen täällä. Raapustettuina satoi muistikirjoista repäistyihin sivuihin, sanomalehtien reunoihin, kalenteriin, päiväkirjaan, vanhoihin hotellin kirjepapereihin. Vampiran kuvista otettujen valokopioiden taakse. Tämä kirja on kursittu kokoon kaikista niistä katkelmista. Kaikki, mikä on *kursiivilla*, on sinun kirjoittamaasi. Sanasta sanaan. Ajattelin, että suuri yleisö haluaisi kuulla juuri sinua.

Sinut haudattiin Hollywood Foreverin hautausmaalle lapsesi kanssa. Lapsesi oli Houdini – koirasi, jota rakastit suuresti. Hyvä ystäväsi Dana Gould uskoi, että se oli toiveesi, joten hän huolehti armeliaasti, että niin tapahtui – kiitos, Dana. Itse ostin sinulle vaatimattoman hautakivesi. Jonain päivänä toivon voivani vaihtaa sen johonkin, joka sopii paremmin Hollywoodin ikonille, joka sinä olit – ja olet vielä nykyäänkin.

Lennä korkealle, Maila-täti. Näiden maallisten rajojen tuolle puolen. Lennä ylpeänä saavutuksistasi.

Rakkaudella, Sandra

1. LUKU

Kello oli kahdeksan illalla lokakuun 4. päivänä 1941, kun Greyhoundin bussi pysähtyi Los Angelesin linja-auto-asemalla.

Nuori nainen tarkisti kampauksensa, hän oli vastikään valkaissut hiuksensa hetken mielihoiteesta, odotettuaan hyvän aikaa toista bussia Portlandissa. Hänen hiuksensa olivat sekaisin ja hänen vaatteensa olivat rypyssä, hän oli nukkunut kaksi yötä istuallaan ventovieraan ihmisen vieressä. Millään siitä ei ollut väliä, kun hän hyppäsi ulos ja tunsu lämpimän yöilman kosketuksen ihollaan.

”Hollywood, täältä tullaan.”

Hän oli joutunut taistelemaan pitkään päästäkseen Los Angelesiin. Viimeinkin, pari kuukautta ennen 19-vuotissyntymäpäiväänsä, hän oli perillä.

Hän oli syntynyt joulukuun 11. päivänä 1922 Gloucesterissa Massachusettsissa vuosi ja viisi kuukautta sen jälkeen, kun hänen veljensä Bobbie oli aloittanut oman elämäntaipaleensa. Hänen isänsä Onni oli kastanut hänet Maila Elizabethiksi suomalais-kirjailija Maila Talvion mukaan. ”Elizabeth” periytyi Onnin äidiltä. Kun Maila oli nelivuotias, hänen isänsä siirtyi Massachusettsin Fitchburgiin toimittamaan *Pohjan Tähteä*, suomenkielistä sanomalehteä. Siitä alkoi Onnin nelikymmenvuotinen ura lehtityön parissa.

Samana vuonna, pääsiäisenä 1927, Maila puhui ensimmäisen kerran julkisesti suomalaisessa evankelisluterilaisessa kirkossa. Tilaisuutta varten Sophie, hänen amerikkalainen äitinsä, ompeli hänelle valkoisen mekon ja koristeli sen nauhoilla ja ruusukkeilla. Ylpeät vanhemmat istuivat etummaisessa penkkirivissä välisään Bobbie, joka näytti kieltä pikkusiskolleen. Isäpappa nyökkäsi Mailalle kehottaen tytärtään aloittamaan.

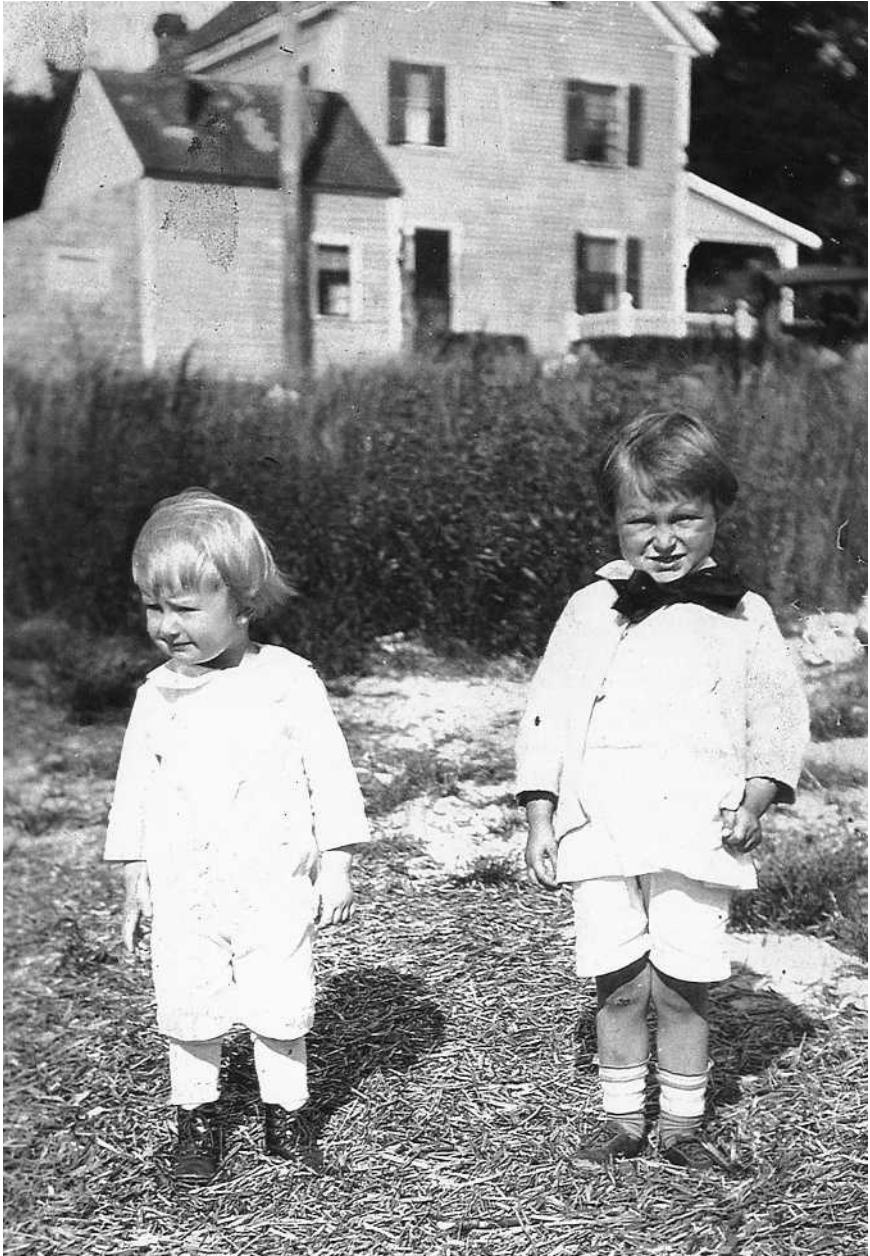
Lausuin Raamatun säkeitä, joita isä oli minulle opettanut. Lopetettuani tartuin mekkoni helmaan ja laitoin sen suuhuni paljastaen alushousuni koko seurakunnalle. Sitten isä kaappasi minut syliinsä ja kuiskaili olevansa ylpeä minusta asettautuessamme takaisin paikallemme. Jo nuorena iässä tiesin olevani kuninkaan suosikki.

Fitchburgissa Onni otti kantaa Suomen poliittisiin, yhteiskunnallisiin ja taloudellisiin kysymyksiin ja siihen, miten ne vaikuttivat häneen ja muihin siirtolaisiin. Vaikka Suomen sisällissota oli päätynyt, Stalinin valtaannousu huolestutti suomalaisia, ja toimittajana Onni tunsu velvollisuudekseen selvittää, mitä tapahtui.

Vuonna 1926 Onni yllätti pahaa aavistamattoman vaimonsa pudottamalla melkoisen pommin. Hän oli lähdössä Suomeen. Hän väitti, että hänen oli toimittajana välttämätöntä olla todistamassa kotimaansa poliittista kuohuntaa.

Päätös oli törkeän itsekäs. Sophie suri yhä vanhempiaan, jotka molemmat olivat menehtyneet vain vuotta aiemmin, ja nyt hänen oletettiin huolehtivan yksin kahdesta pienestä lapsesta kaukana sukulaisistaan. Onni tarjoutui ottamaan Sophien mukaan mutta tiesi, ettei hänen vaimonsa suostuisi jättämään lapsiaan. Kuin ylimääräisenä loukkauksena Onni rahoitti matkansa Sophien rahoilla, jotka oli saatu vaimon vanhemmiltaan perimän kaupan myynnistä.

Vielä ikävämpää oli se, että Massachusettsissa syntynyt Sophie ei ollut enää Yhdysvaltain kansalainen. Hänen naidessaan Onnin

*Maila ja hänen veljensä Bobbie (kirjailijan isä) perheen talon edessä
osoitteessa 3 Norseman Avenue Gloucester, Massachusetts.*

Sophie (kuvassa oikealla) lapsineen (Maila ja Bobbie) perheystävien kanssa. Gloucester, Massachusetts, 1925.

vuonna 1918 laki edellytti, että morsiamen oli otettava aviomiehensä kansalaisuus. Vaikka Sophie ei ollut koskaan astunut jalallaan Suomen kamaralle, hän oli nyt amerikkalaissyntyinen Suomen kansalainen, joka asui Yhdysvalloissa – *ilman* suomalaista aviomiestään, joka oli vastuussa siitä, että hän oli ylipäätään menettänyt Amerikan kansalaisuutensa.

Vuoden kuluttua Onni palasi Yhdysvaltoihin. Kansakunta kamppaili tuolloin kieltolain kourissa, kun taas ehdottoman raitis Onni saarnasi alkoholin kiroista raittiusliikkeen taloilla. Muut suomalaiset ottivat hänet vastaan sankarinaan kaivatessaan epätoivoisesti uutisia ulkomailta. Hänen vaimonsa ei ollut aivan yhtä riemuissaan.

Onnista tuntui siltä kuin hän olisi palannut miltei vieraan ihmisen luo. Sophie oli leikkauttanut otsatukan, ryhtynyt meikkaamaan ja käyttämään lyhyitä hameita. Eniten huolta aiheutti kuitenkin se, että luonteeltaan ennen niin mukautuvainen vaimo uhmasi nyt miestänsä.

Suomalaisen saarnamiehen julistaessa raittiuden ilosanomaa yhä suuremmille yleisöille hänen vaimonsa nautti salakuljetettua viiniä täysin häpeilemättömästi. Kävi ilmi, että Onnin poissa ollessa hänen vaimonsa oli hankkinut uusia ystäviä ja kulkenut kapakoissa vaivautumatta salaamaan uusia tapojaan. Onni tyrmistyi muutoksesta mutta oletti elämän rauhoittuvan arjen rutiineihin palattaessa.

Kuin vielä uutena loukkauksena Sophieta kohtaan hänen miehensä oli poissa ollessaan muuttanut sukunimensä takaisin Syrjäniemeksi, jota Onni oli käyttänyt ennen Amerikkaan tuloaan. Siitä lähtien perhe jakautui kuin huomaamatta kahtia, kun Sophie ja lapset pysyivät Nieminä.

Onnin paluuta seurannut vuosi, 1928, oli vaalivuosi. Seuraava presidentti olisi joko kieltolakia kannattava protestantti Herbert Hoover tai ”kosteaa” katolilainen Al Smith. Onnin lahjakkaan puhujan maineen levitessä yhä laajemmalle hän otti ohjelmistoonsa

myös politiikan. Siitä, kumpaa ehdokasta Onni kannatti, ei ollut mitään epäilystä. Hän vihasi katolilaisia miltei yhtä paljon kuin viinaa. Hänen Hooverille tarjoamansa kiihkeä tuki palkittiin, kun hänet valittiin yhdeksi republikaanien vaalipuhujista keräämään suomalaisten ääniä.

Huhtikuussa 1929 perhe muutti Clevelandiin Ohioon, kun Onni ryhtyi toimittamaan suomenkielistä *Kansan Lehteä*. Puoli vuotta myöhemmin Wall Streetin pörssi romahti. Amerikan siirtyessä hiekkamyrskyjen riivaamalle 1930-luvulle sen talous kääntyi jyrkkään laskuun. Välttääkseen vararikon *Kansan Lehden* toimitus muutti Ashtabulaan, vajaan sadan kilometrin päähän Clevelandista itään, joten jälleen kerran Niemet pakkasivat kamppeensa ja nyt kahdeksan- ja yhdeksänikäiset lapset temmattiin koulustaan ja tutusta ympäristöstään.

Lapset kuitenkin riemastuivat huomattavasti, että uusi naapurusto oli täynnä leikkikavereita. Talon tontilla seisoi tautien runteloma vanha musta pähkinäpuu, ja Maila uusine ystävineen päätti, että se oli täydellinen paikka leikkiä filmitähteä.

Filmitähtileikki oli naapuruston tyttöjen suosituinta ajanvietettä. Maila oli löytänyt vastikään elokuvalehdet, joissa oli tarinoita ja kuvia hänen lempinäyttelijöistään, kuten Greta Garbosta, Louise Brooksista, Norma Sheareristä ja Toby Wingistä. Naisista, joilla oli kaikkea mitä elämä saattoi tarjota ja jotka loistivat korujen kimalteessa, kietoutuivat turkiksiin ja ajoivat hienoissa autoissa – vaikka koko muu maa kärsi lamakaudesta. Juuri sellaisesta elämästä Maila haaveili itse.

Joka päivä me tytöt päätimme, ketä filmitähteä esittäisimme, & minä halusin aina olla Toby Wing. Toiset tytöt kuitenkin vaativat, että minun pitää olla Joan Bennett. No, en aikunut muokautua heidän toiveisiinsa ilmaiseksi. Niinpä lupasin esittää Joan Bennettiä, JOS saisin vanhan puun korkeimman paikan. Se oli

täydellistä. Joka päivä sain Joan Bennettinä omaan käyttööni puuhun rakennetun majan. Kaikkialla muualla vallitsi lama. Voi, se oli taivaallista.

Niemen perheeseen liittyivät vielä Passenger-kissa ja Timmie-koira, unohtamatta myöskään kanaa, joka oli ilmeisesti karannut jonkun kanalasta. Eläimiä rakastava Maila antoi sille nimeksi Muna.

Niemet asuivat yläkerran asunnossa ruokatavarakauppaa vastapäätä. Maila ja Bobbie seurasivat Mailan huoneen ikkunasta, miten kaupan näyteikkunassa Mr. Goodbar -suklaapatukat sulivat auringonpaisteessa. Jos suklaa vaaleni, patukoita myytiin sunnuntaisin kolmella sentillä viiden sijasta. Sunnuntai oli niin ikään lasten viikkorahapäivä, kumpikin sai 25 senttiä. Maila ja Bobbie pistivät rahansa yhteen, ostivat 10 patukkaa alennettuun hintaan ja pussillisen nallekarkkeja; loput viisi senttiä he sijoittivat sanomalehden sunnuntainumeroon.

Bobbie vain lukaisi sarjakuvat, mutta Mailalle ne avasivat portin haavemaailmaan ja tarjosivat tilaisuuden hyödyntää rikasta mielikuvitusta. Lopuksi Maila leikkasi sarjakuvat talteen ja pinosi ne huoneeseensa voidakseen palata niihin uudelleen.

Alakerrassa asui Barsettin perhe, ja pian Niemien muuton jälkeen Sophie ja Addie Barsetti ystäväystyivät. Addien keittiö oli todellinen perhe-elämän keskus, ja miltei päivittäin hellalla porisevan tomaattikastikkeen ja valkosipulin voimakkaita tuoksuja leijaili ilmassa samalla kun lapset ja koirat juoksivat meluisasti ympäri taloa. Muna kyläili alakerrassa aina kun ovi jäi auki ja nokki lattialankkujen välistä leivänmuruja, ”pikaruokaa”, kuten Addie naureskeli. Kieltolaista välittämättä amerikanitalialaiset ja katoliset Barsettit nauttivat viiniä jokaisella ateriallaan. He valmistivat kymmeniä litroja seljanmarjaviiniä ja halusivat jakaa sitä myös ystävilleen ja naapureilleen.

Sophien mielestä hänen ystävänsä keittiöstä löytyi kaikki se, mitä hän oli avioelämältään toivonut: lapsia, koiria, naurua ja

valmistuvan aterian tuoksuja sekä aviomies, joka oli kotona nauttimassa siitä kaikesta.

Sitä iloa ei ollut kuitenkaan Sophielle suotu.

Kun Onni oli kotona, lapset kilpailivat hänen huomiostaan. Puhujaisäänsä ihaileva Maila lausui kirjoittamiaan tarinoita. Hän luki niitä Onnille ääneen, kun taas Bobbie keskeytti hänet tuon tuosta hirmuisilla äänitehosteillaan.

Toimittaja Onni aloitti työpäivänsä kansan keskellä keräämällä materiaalia seuraavaa kolumniaan varten. Oli tärkeää pitää sormi ajan valtimolla ja tietää, mitä ihmiset ajattelivat - seuralliselta suomalaiselta se kävikin vaivattomasti. Työpäivän jälkeen kutsui raittiusliikkeen talo, siitä tuli hänen pyhäkkönsä, raittisuuden sanomasta hänen intohimonsa. Hän seisoj puhujakorokkeella ja raivosi ”paholaisen lientä” vastaan, vastusti jopa ehtoollisviinin käyttöä ja syytti alkoholia kaikesta mahdollisesta aina uskottomuudesta mielenvikaisuuteen.

Kun kieltolaki kumottiin vuonna 1933, lautasellinen keittoa ja tuhti viinaryyppy maksoivat kumpikin 10 senttiä. Kumpikin tarjosi hetkellistä helpotusta: oli siis päätettävä, lievittääkö jatkuvaa nälän tunnetta vai paetako arjen harmautta. Sophielle päätös oli helppo. Hän tarvitsi ryyppyn. Kuinka hän selviytyisi muuten?

Vuoden 1934 jouluna koristeltiin kuusi, ja sen alla oli jokaiselle ainakin yksi lahja, myös perheen lemmikkieläimille. Pari viikkoa myöhemmin Onni sai potkut työstään.

Puolen vuoden kuluttua Onnille tarjottiin Duluthista taas yhden suomalaislehden, *Päivälehd*en, päätoimittajan paikkaa. Perhe pakkasi maallisen omaisuutensa Marmon-merkkiseen sedaniinsa ja suuntasi pohjoiseen. Kyyneleet valuivat Mailan silmistä, kun perheen lemmikit jouduttiin jättämään Barsettin perheen huostaan.

Onnin työsopimuksesta löytyi lisäys:

”Lupaan maksaa teille, Onni Syrjäniemi, 25 dollaria viikossa, kun olette vielä Ohiossa, ja sitten, kun saavutte perheenne

kanssa Duluthiin Minnesotaan, maksan 35 dollaria viikossa ja mahdollisesti enemmänkin ja lupaan hyvittää muutostanne koituneet kulut. Pidän lupaukseni, koska olen jo liian vanha pettääkseni toisen ihmisen luottamuksen. Te ja perheenne tarvitsette vähintään tämän sovitun suuruisen palkan pystyäkseenne elämään Duluthissa!

Carl H. Salminen, todistajien läsnäollessa, 9. heinäkuuta 1935.”

Elämä Duluthissa oli yhtä helvettä.

Poliittinen ilmapiiri oli jännittynyt. Onni uskoi, että paikallisista siirtolaisista monet kannattivat sosialismia. Heidän näkemyksensä olivat täysin vastakkaisia Onnin periaatteille, eikä hän salannut sosialismia, kommunismia tai niiden kannattajia kohtaan tunteensa vihamielisyyttä. Hän oli aikoinaan mieluummin paennut kotimaastaan kuin liittynyt Venäjän armeijaan, eikä uusi neuvostovalta ollut varsinaisesti lieventänyt poliittisia ristiriitoja.

*Päivälehd*en omistaja vaati häntä hillitsemään paasausta, jota hän harjoitti lehden nimissä. Kun Onni itsepintaisesti kieltäytyi tottelemasta, hän sai lähteä jälleen kerran.

Sen vuoden joulusta tuli ankea. Sophie keräsi kuivia oksia naapurien pihoilta, satoi ne kimpuksi ja laittoi kimpun nurkkaan, koristeli sen sitten lehdistä leikkaamallaan paperiköynnöksillä.

Tuona jouluna äiti sanoi, ettei meillä olisi lahjoja, koska meillä ei ollut rahaa. Sanoin että ostan itse lahjani. Walgreen'silla on nukke & sen nimi on Ruth. Se maksaa 97 senttiä. Säästin rahat vahtimalla lapsia. Vähän ennen joulua äiti pyysi murheellisin mielin minulta ne 97 senttiä. Meillä ei ollut ruokaa.

Maila ja Bobbie lähetettiin lihakauppaan. Heille annettiin mukaan lasipurkki ja viisi senttiä ja käskettiin ostaa litran verran lehmän verta. Sophie paistoi veren, sulatti siihen vähän sianihraa ja tarjoili

sekoituksen näkkileivän kanssa. Maila ei pystynyt sitä syömään, joten hän meni nukkumaan nälkäisenä.

Duluthin talvet olivat ankaria. Hiili maksoi kaksi dollaria tonnilta – kaksi dollaria, joita Niemillä ei ollut. Kullekin perheenjäsenelle annettiin juuttisäkki, ja heidät lähetettiin keräämään hiiliä, joita oli pudonnut lumeen naapurien kellarien eteen. Maila arveli kuolevansa nälkään, jos kylmyys ei tappaisi häntä ensin. Pahimpia olivat yöt, jolloin seinien raoista puhaltava hyinen tuuli tuntui tavallistakin enemmän. Sähkö oli ylellisyyttä, johon Niemillä ei ollut varaa, joten kun viimeisen kynttilän liekki sammui lepattaen, Mailaa ympäröi vain läpitunkematon yön pimeys hänen maatessaan lattialla äitiään vasten painautuneena ja miettien, näkisikö enää koskaan aamua.

Jos paikallinen radioasema ei olisi maksanut Onnille poliittisista katsauksista kahdesti kuussa, he eivät olisi ehkä selvinneet hengissä talven yli. Vaikka elämä oli kovaa, sanomalehden sunnuntainumerosta Maila ei suostunut luopumaan. Lehti oli harvoja iloja, joita hänen elämässään oli vielä jäljellä, ja hän vaikka kerjäsi saadakseen sen.

Sunnuntaiaamuisin kirkonmenojen jälkeen Maila ja Bobbie tarpoivat lumen läpi lähikauppaan ja jäivät seisomaan sen ulkopuolelle. Kun joku tuli ulos kaupasta sanomalehti mukanaan, Maila kysyi, aikoiko tämä lukea myös sarjakuvat. Vaaleatukkainen ja sinisilmäinen köyhä lapsi sulatti aina kyynisenkin sydämen. Puristaen kourassaan saalistaan sisarukset juoksivat kotiin riitelemään siitä. Mailalle nuo sarjakuvat tarjosivat uskoa tulevaan ja estivät häntä vaipumasta epätoivoon.

Dragon Lady ilmestyi Mailan elämään, kun se oli ankeimmillaan, ja tunkeutui hänen tajuntaansa pyörremyrskyn lailla. Dragon Lady vaani uhrejaan *Terry and the Piratesin* ruuduilla, ja eksoottisella kaunottarella oli kykyjä, joita oli harvoin nähty naissankareilla – hän oli salaperäinen ja huokui pahuutta. Hänen pelottavan kaunis olemuksensa loisti valoa kosteaan ja harmaaseen tunneliin, jollaisena Maila tuolloin elämänsä koki.

Duluthissa ei ollut töitä tarjolla. Mieliala oli matalalla ja toivo hupeni hupenemistaan, mutta sitten tapahtui jotain, mitä voi kuvailla vain ihmeeksi. Onnin entinen työnantaja lähetti sen verran rahaa, että perhe saattoi muuttaa takaisin Ashtabulaan. Onnille tarjottiin työtä, mutta ei sanomalehdestä.

Onnilla oli oikeastaan kaksi perhettä: hänen biologinen perheensä ja siirtolaisten perhe, jonka jäsenet yrittivät epätoivoisesti sopeutua uuteen kotimaahansa. Uudessa työssään hän saattoi auttaa molempia perheitään samanaikaisesti.

Yhteisön muiden aktivistien kanssa Onni perusti aikuisten kansalaisuuskouluun – sen tarkoituksena oli valmentaa siirtolaisia hakemaan Yhdysvaltain kansalaisuutta samalla kun he säilyttäisivät suomalaiset tapansa ja vaalisivat ylpeinä kansallista perinnettään.

Onni oli jo Yhdysvaltain kansalainen, ja koska lakia oli muutettu, Sophie oli saanut kansalaisuutensa takaisin. Useimpien suomalaisten tapana oli eristäytyä muusta väestöstä, koska he puhuivat vain vähän englantia; Bobbie ja Mailakin puhuivat ainoastaan suomea ensimmäiselle luokalle mennessään. Vielä senkin jälkeen, kun lapset olivat oppineet englantia koulussa, he puhuivat suomea kotonaan. Onni ryhtyi opettamaan Yhdysvaltain historiaa, kirjallisuutta ja uskontoa, kun taas Sophie toimi koulun sihteerinä. Kesäisin oli tarjolla opetusta myös lapsille.

Voi miten me valitimme, vaikeroimme & päivittelimme, kun meille siitä kerrottiin. Isän oli turha yrittää huiputtaa meitä kutsumalla koulua kesäleiriksi! Meidän oli listattava 50 sanaa, joiden merkitystä emme tienneet & sitten tarkistettava sanakirjasta, mitä ne tarkoittivat. Sen jälkeen jokaiselle pidettiin koe oman listansa sanoista, meidän oli myös opiskeltava luterilaisuutta & Kalevalaa (Bob oli saanut toisen nimensä, Kalevan, suomalaisten kansalliseepoksen mukaan). Bobbie lintsasi röyhkeästi tunneilta kiipeilläkseen puissa ja pelatakseen baseballia. Kun taas minä aina yhtä kuuliaisena mutta murheellisena keskityin opintoihini.

Kunnon kansalaisena oleminen ei ollut pelkästään tylsää työtä tai totista puurtamista – niin sanoi jopa isä itse. Ruumista & sielua oli ravittava siinä missä aivojakin. Saimme valita mieleisemme useista luovista taiteista: voisimme soittaa yhtyeessä, tanssia, näytellä teatterissa tai harrastaa urheilua. Bobbie valitsi luonnollisesti urheilun, kun taas minä halusin tanssia, tanssia & tanssia!

Sophie teki lopun poikansa urheilemisesta. Bobbie saisi harrastaa jotain hienompaa, kuten musiikkia, ja hän ostikin pojalle 5 dollarin saksofonin. Mailalle ei käynyt yhtään paremmin. Isä kielsi tyttärensä tanssitunnit ja siirsi tämän näyttämötaiteen opintojen pariin, ehkä siksi että valmisteli Mailaa seuraajakseen julkisten puheiden pitäjänä.

Sinä kesänä Maila istui hiostavan kuumassa luokkahuoneessa, kun taas Bobbie livahteli jälleen pelaamaan baseballia. Kun Sophie sai tietää poikansa lintsamisesta, hän ei rankaissut Bobbieta vaan osti tälle käytetyn polkupyörän. Maila muisti tuon loukkauksen ja uskoi lopun elämäänsä, että veli oli hänen äitinsä suosikki.

Maila otti näyttämötaiteen opintonsa hyvin vakavasti. Aloitteleva näyttelijä tarvitsi yleisöä lukiessaan vuorosanojaan, joten hän hakeutui äitinsä seuraan keittiöön. Mailan suureksi mieliharmiksi Bobbie tuntui ilmestyvän aina juuri silloin paikalle. Riitahan siitä seurasi. Kupillisella kahvia ja suolakekseillä varustautunut Bobbie ryhtyi vetämään huomiota itseensä murentamalla keksejään kahvin sekaan ja ryytämällä juomaansa äänekkäästi samalla kun Maila yritti lausua vuorosanojaan. Mailan mukaan hänen veljensä sekoitus sai keittiön haisemaan märiltä vaipoilta. Lopulta ryytäminen ja haju olivat Mailalle liikaa, ja saivat hänet kirkumaan suunniltaan raivosta.

Oli kyse sitten kiukunpuuskista tai hermoromahduksista, Maila kärsi näistä kohtauksista lopun elämäänsä. Sillä tavalla hän reagoi pettymyksiin. Kun hän ei tiennyt mitä sanoa tai ei pystynyt

ajattelemaan järkevästi, hän kirkui tai kiroili. Se miten kauan kohtausta kesti, riippui pettymyksen voimakkuudesta.

Nuorella Mailalla oli kuitenkin Dragon Lady, ja hän odotti vain, että pääsi pakenemaan omaan yksityiseen maailmaansa. Hän täytti useita vihkoja suunnitellessaan ja piirtäessään lumoojattarelleen pukuja.

Kunpa hän vain olisi osannut ommella.

Sophie oli tyytyväinen, että hänen tyttärensä oli ylipäättään kiinnostunut kodinhoidossa tarvittavista taidoista ja ilahtui erityisesti siitä, että tyttö innostui ompelusta saman tien. Opittuaan perusteet Maila kärtti äitiään viemään häntä osto- ja myyntiliikkeisiin – ne olivat varsinaisia aarreaittoja aloittelevalle muodin harrastajalle. Maila purki vaatteita, leikkasi kaavoja sanomalehdistä ja teki itselleen asuja – joita oli luonnollisesti muokattu säädyllystä vaalivan Onnin tyyntämiseksi.

Kansalaisuuskoulu oli menestys, taloudelliset paineet hellittivät ja perheessä aina kukkaron nyörejä pidellyt Sophie siirtyi viinistä vodkaan.

Aviopuolisoiden välillä oli vallinnut aselepo jo pitkään. Onni ei tiennyt vodkasta, Sophie piti viinakset piilossa eikä juonut miehensä nähden. Onni kuitenkin tiesi, että vaimo oli alkanut juoda yhä enemmän, ja hänen mittansa oli täyttymässä. Vaikka hän oli onnistunut taivuttelemaan sadat, jos ei peräti tuhannet maanmiehensä luopumaan alkoholista, omasta kodistaan hän ei ollut pystynyt pitämään paholaisen lientä poissa. Onni ei voinut sietää sitä, että tunsu epäonnistuneensa.

Sitten eräänä iltana jännitys purkautui.

Maila ja Bobbie heräsivät huutoihin ja särkyvän lasin ääniin. Keittiönpöytä oli kaadettu, tuolit nurin pitkin lattiaa. Punaviiniä oli roiskunut seinään, sitä valui noroina pitkin tapettia ja kerääntyä lattialle lasinsirujen keskelle. Onnin teräksensiniset silmät hehkuvat, kun hän tuijotti vaimoaan ja sylki suustaan kirouksia. Sophie oli häpeällisen huono vaimo ja äiti.

Sophie ei kyyristellyt peloissaan eikä näyttänyt katuvan tai yrittävän väittää vastaan miehelleen. Hän ei edes itkenyt. Sen sijaan hän seiso huoneen nurkassa, käsivarret uhmakkaasti puuskassa rinnalla ja omahyväinen hymy huulillaan.

Pari viikkoa myöhemmin Sophie nousi Greyhoundin bussiin. Yksin.

2. LUKU

John ja Ida Peterson asuivat Los Angelesissa ainoan lapsensa Tedin kanssa, ja juuri heidän luokseen Sophie suuntasi matkansa tuona heinäkuun päivänä 1937. Sophiella ei ollut muita sisaruksia kuin John, joka oli häntä parikymmentä vuotta vanhempi ja harras uskovainen. Sophie tiesi, ettei hänen alkoholin-käyttöään hyväksyttäisi Petersonien kotona. Juuri se oli matkan tarkoitus. Onnin uhkavaatimus soi yhä hänen korvissaan. ”Älä tule kotiin ennen kuin olet selvinnyt.”

Aviomiehen uhmaamisella saattoi olla seurauksia, mutta Johnin luona hän oli turvassa. Veli ei häntä hylkäisi.

Sophie tunsi sydämensä särkyvän joutuessaan jättämään lapsensa. Hän ei edes tiennyt, kuinka pitkäksi aikaa. Hänen olisi ensin päätettävä, kumpi oli tärkeämpää: viina vai aviomies, joka asetti aina uransa hänen edelleen. Ehkä Onni oli oikeassa – hän olisi voinut olla parempi vaimo ja parempi äiti. Kysymys kuuluikin: pystyisikö hän siihen selvin päin?

Edessä odotti pitkä bussimatka, ja hän kaivoi käsilaukustaan sinisen pullon, sen sisältämän magnesiumamidon hän oli korvannut parhaalla mahdollisella vodkalla, jota Onnin rahoilla sai. Hän kohotti maljan miehelleen ja otti pitkän huikan, sen Onni ansaitsi lähetettyään hänet pois.